

Ю. Г. Неустроєв,
к. е. н., доцент кафедри економічної теорії та фінансово-економічної безпеки,
Одеська національна академія харчових технологій
ORCID ID:0000-0002-1998-2564

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.19.27

СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ РИЗИКІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Y. Neustroiev,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic Theory
and Financial and Economic Security, Odessa National Academy of Food Technologies

STRATEGY FOR OVERCOMING THE RISKS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT

Статтю присвячено дослідженню стратегії подолання ризиків інноваційного розвитку. Її розбудові заважає відсутність чіткої економічної структури у нашій державі, кризові явища, що завдають шкоду малому та середньому бізнесам, а також невизначеність подальшого політичного шляху, яка породжує ризики. Вміння керувати та адекватно оцінювати ризики є важливим інструментом ведення бізнесу, тому актуальність обраної теми не викликає сумнівів. Обґрунтовано важливість інноваційного розвитку регіонів, проаналізовано відповідну наукову літературу. Досліджено два основні види впровадження інновацій: радикальний та поступовий, їх переваги та недоліки. Відзначено фактори, що сприяють поширенню явища відкритих інновацій, які допомагають зменшити витрати, отримати знання та розподілити ризики. Одним із інструментів мотивування компаній до нововведень є патенти. Але їх роль у ході дослідження виявилася неоднозначною. Розглянуто дослідницькі спроби осмислити економічні проблеми регіональної конкурентоспроможності використовуючи такі поняття як "регіон навчання", "інноваційне середовище", "промисловий район", "місцева продуктивна система". Така термінологія дійсно дозволяє на високому науково-концептуальному рівні описати взаємодію між різними економічними акторами. Крім цього, використання даних термінів підкреслює роль інституцій. У статті зроблено спробу продуктивної постановки питання про суть інновацій у сучасному світі. Обґрунтовано ідею про те, що інновації виникають у інституційному, політичному та соціальному середовищах. Регіон є місцем активної економічної взаємодії та обміну інноваціями. Наведено аргументи на користь важливості інновацій для регіональної політики. Вони ґрунтуються на розумінні інновацій як обміну інноваційними можливостями між різними географічними частинами світу. Такий процес підтримується регіональними спільнотами, котрі мають спільні бази виробничих знань. Відзначено, що головними причинами невисокого інноваційного розвитку України виступають низький рівень інвестицій та недосконалість інструментів управління економікою. Автор дійшов висновку, що впровадження та розповсюдження інновацій у регіональній економіці є досить складним, багатограним та суперечливим процесом. Доведено, що довіра є важливим елементом соціального капіталу у регіонах. Очевидно, що використовуючи довіру як ресурс, люди можуть налагоджувати співпрацю один з одним, не потрапляючи у пастку.

The article is devoted to the study of the strategy of overcoming the risks of innovative development. Its development is hampered by the lack of a clear economic structure in our country, crises that harm small and medium-sized businesses, as well as uncertainty about the future policy path, which creates risks. The ability to manage and adequately assess risks is an important tool for doing business, so the relevance of the chosen topic is beyond doubt. The importance of innovative development of regions is substantiated, the corresponding scientific literature is analyzed. Two main types of innovation implementation are studied: radical and gradual, their advantages and disadvantages. Factors that contribute to the spread of open innovation, which help reduce costs, gain knowledge and share risks, are identified. One of the tools to motivate companies to innovate is patents. But their role in the study was ambiguous. Research attempts to comprehend the economic problems of regional competitiveness using such concepts as "learning region", "innovation environment", "industrial area", "local productive system" are considered. This terminology really allows to describe the interaction between different economic actors at a high scientific and conceptual level. In addition, the use of these terms emphasizes the role of institutions. The article attempts to productively raise the question of the essence of innovation in the modern world. The idea that innovations arise in institutional, political and social environments is substantiated. The region is a place of active economic cooperation and exchange of innovations. Arguments in favor of the importance of innovation for regional policy are presented. They are based on the understanding

of innovation as the exchange of innovative opportunities between different geographical parts of the world. This process is supported by regional communities, which have common production knowledge bases. It is noted that the main reasons for the low innovative development of Ukraine are the low level of investment and imperfection of economic management tools. The author came to the conclusion that the introduction and dissemination of innovations in the regional economy is a rather complex, multifaceted and controversial process. It has been proven that trust is an important element of social capital in the regions. Obviously, by using trust as a resource, people can work with each other without falling into the trap.

Ключові слова: ризики, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність.

Key words: risk, innovation development, innovation activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Інноваційний розвиток дає змогу залучати більше інвестицій та партнерів, шляхом впровадження ефективних нововведень. Взаємодія та відкритість сприяє поширенню інновацій у торгівлі. У свою чергу міжнародна торгівля, як відомо, також є рушієм інновацій та допомагає отримувати доступ до нових знань та навчатися на досвіді закордонних компаній, розширювати ринки збуту, а тому і збільшувати прибутки та стабільність економіки. Інноваційні зрушення в українській економіці відбуваються досить повільно, темпи розвитку виробництва щороку падають. Інноваційну активність стримують такі чинники: відсутність інвестицій, слабка державна підтримка, а також висока ймовірність різноманітних економічних та політичних ризиків. Закономірно, що підприємства як суб'єкти економічної діяльності шукають шляхи зменшення даних ризиків та скорочення витрат. Парадокс інноваційного розвитку полягає у тому, що лише впроваджуючи інновації (у тому числі й ризиковані) можна досягти успіху у глобалізованому світі. Тільки ризикуючи, можна розкрити інноваційний потенціал та створити конкурентоздатну українську економіку. Треба навчитися вірно визначати ступінь ризику та керувати ним. Це можливо шляхом накопичення досвіду та знань. Бізнесмени мають брати до уваги фактори ризику під час прийняття важливих управлінських рішень. Усе вищевикладене обумовлює потребу свідомої оцінки інноваційних ризиків у господарській діяльності підприємств та вимагає розробки дієвих заходів щодо зниження ризиків та прогнозування економічних наслідків інноваційної діяльності.

ОГЛЯД НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У різні роки дослідженню проблем регіональної економіки були присвячені роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних учених, наприклад, А. Вебера, Т. Паландера, Г. Хортеллінга, В. Кристаллера, А. Льоша, А. Куклінські, Г. Річардсона, В.Ф. Павленко, М. Некрасова, А. Паламарчука, В. Якобчука, О. Маліновського, О. Ольшанської, А. Буряченко, Д. Стеченко, Л. Федулова, В. Чужикова, З. Тітенко, О. Толчієва та ін. У західних країнах проблема економічної безпеки привернула увагу багатьох дослідників. Серед них можна назвати А. Кейса, Р. Тімошуніне, Г. Андрусеака, М. Кахлера, Б. Бузана, Д. Болдвіна, Б. Буотіна, С. Латкіна та Н. Мешкова-Кравченко вважають, підприємницьку діяльність ризиковою, через постійну невизначеність, із якою стикаються суб'єкти господарської діяльності. Малі та середні підприємства найбільше страждають від кризових явищ.

Дослідники наголошують на тому, що не потрібно уникаати ризиків, треба вміло ними управляти та оцінювати потенційну безпеку [1, с. 26—27]. Очевидно, що можна погодитися з ними, оскільки, управління ризиками, дійсно, виступає важливим аспектом сучасного підприємництва.

На думку дослідників Р. Лексіна та О. Гука, стан, у якому зараз перебуває економіка України, потребує переходу до інноваційного розвитку. Визначення інноваційного потенціалу, чітка інноваційна політика та комерціалізація продуктивних, технологічних чи управлінських інновацій відіграє важливу роль у процесі створення стратегії інноваційного розвитку. Вчені висловили думку, що "...Варто приділяти більшу увагу формуванню механізму впровадження стратегії інноваційного розвитку саме на малих та середніх підприємствах, оскільки це сприятиме здійсненню стратегічного аналізу, управлінню вартістю підприємства та займанню лідируючих позицій на ринку" [2, с. 2—3]. Справді, подібний підхід може дати неабиякі вигоди регіональному бізнесу за умови стабільності фінансової системи України.

Дослідник механізму інноваційного розвитку підприємств К. Бойко дотримується думки, що відсутність практичних механізмів інноваційного розвитку підприємств заважає проведенню дієвої інноваційної політики. Відсутність техніко-технологічної бази, досконалої економічної структури зумовлює сучасні темпи інноваційного розвитку. Одним із основних векторів державної політики, на думку вченого, має стати пришвидшення інноваційного розвитку підприємств на регіональному та національному рівнях [3, с. 14].

Досліджуючи проблеми оцінювання інноваційного розвитку У. Білінська наголосила на тому, що: "...Побудова інноваційної економіки та створення в Україні інноваційного ринку неможливе без функціонування національної інноваційної системи, тобто сукупності інститутів і організацій, безпосередньо включених у процес наукових досліджень, виробництва та розповсюдження наукових знань і нових технологій, впровадження у виробництво й використання нововведень" [4, с. 131]. Подібну думку поділяє більшість українських економістів.

О. Фіщенко та А. Халаїмова вказали на те, що інноваційній активності підприємств заважає висока вірогідність ризиків. Підприємство може відмовлятися від ризикованих рішень та обирати більш спокійний шлях розвитку, що у більшості випадків виявляється неефективним та безперспективним. Сучасні умови потребують інноваційних заходів через постійно зростаючу конкуренцію за зміцнення позицій зарубіжних ком-

паній. Тому тільки впровадження нових технологій, робить можливим створювати конкурентоспроможний продукт [5, с. 52].

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — дослідити стратегію інноваційного розвитку регіонів України та осмислити пов'язані з нею ризики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Створення та впровадження радикальних інновацій — справа досить ризикована. Доходи можуть бути величезними, але вкрай невизначеними, тоді як вірогідність удачі — низькою, а витрати на невдачі часто дуже високі. Проте багато компаній відчують значний тиск щодо залучення радикальних інноваційних зусиль для отримання та збереження конкурентних переваг. Ризики в інноваціях неминучі. Необхідне попереджувальне управління ризиками, за якого ризики визначаються на ранніх фазах розробки продукту, коли ще є час вплинути на хід подій. Радикальні та поступові інноваційні проекти відрізняють за різними показниками. Вони різняться за деякими аспектами проекту: радикальні інноваційні життєві цикли довші, більш непередбачувані, мають більше зупинок і стартів, більше залежать від контексту, а стратегічні міркування можуть пришвидшити, утримати або припинити прогрес. Поступові проекти є більш лінійними, передбачуваними, стикаються з меншою невизначеністю ресурсів і включають менш складні відносини співпраці. Крім того, радикальні та поступові інновації відрізняються результатами: радикали передбачають неперервний розвиток, завдяки якому досягаються безпрецедентні вдосконалення виробництва [6, с. 500].

Дослідники використовують різні визначення радикальних інновацій. Хоча існує консенсус щодо поняття радикального нововведення, але сама концепція визначена нечітко. На противагу поступовим інноваціям у радикальних інноваціях досягається виняткове вдосконалення продуктивності, що виражаються змінами у технології, а останні передбачають відкриття нових знань, технічний ризик, час та витрати. Радикальність характеризується словосполученням "великі зміни". Саме це ми розуміємо як концептуальну основу ризику в радикальних інноваційних проектах. Ризик передбачає необхідність подолання розриву між необхідними та придбаними технологічними, бізнес/ринковими та організаційними знаннями та навичками. У цьому контексті ми визначаємо радикальні інновації у продуктах як: розробку, виробництво та комерціалізацію продуктів, які включають одну або кілька ключових технологій, які є новими для фірми та створюють нову вартість бізнесу для клієнтів [6, с. 501].

У регіонального бізнесу на сьогодні зростає усвідомлення ризиків, пов'язаних з радикальними інноваціями. Ряд дослідників визначили конкретні критичні детермінанти радикальних інноваційних успіхів, обумовлених стратегічним вибором, організаційними умовами та командними чи індивідуальними можливостями. Переважна більшість дослідників припускає, що основні методи досягнення успіху у радикальних інноваціях відрізняються від тих, за яких реалізуються поступові інновації. Радикальні нововведення є результатом свідомих та наполегливих зусиль. Компанії, які прагнуть до-

сягти радикальних інновацій, часто повинні робити ризиковані стрибки [6, с. 502].

Загальний підхід у статистичній літературі полягає у тому, що концепція ризику відображає варіанти розподілу можливих результатів, що його можна описати як функцію ймовірності та впливу можливих негативних втрат. Ймовірність насамперед оцінюється шляхом екстраполяції із спостережуваних відносних частот подібних подій у минулому. Вплив або витрати оцінюються з точки зору матеріальних або нематеріальних втрат. "Вірне" прийняття рішень чи "належний" ризик підтверджуються на основі суттєвих накопичених даних минулого. Однак є підстави вважати, що ця загальна концептуалізація ризику не відповідає висвітленню принаймні низки аспектів нових, досить унікальних видів діяльності або ситуацій, що можемо спостерігати в радикальних інноваціях [6, с. 503].

У сучасних умовах одним із важливих факторів забезпечення ефективного функціонування підприємств є успішне здійснення інноваційної діяльності. Це дозволяє забезпечити економічний розвиток підприємства, що у свою чергу вимагає збільшення інноваційної діяльності, зростання інноваційного потенціалу та здійснення цілеспрямованого планування, розробки, впровадження та використання нововведень. Впровадження інновацій на українських підприємствах у регіонах, як правило, здійснюється не регулярно, а час від часу. Основними причинами низької активності інноваційної діяльності є низьке фінансове забезпечення, а також відсутність розробки інноваційних інструментів управління. Інноваційний розвиток бізнесу є, мабуть, однією з головних потреб національної економіки [7, с. 2]. До факторів, що перешкоджають ефективному впровадженню інноваційної діяльності на підприємствах за нинішніх умов, належать: занадто високі витрати, відсутність фінансування, тривалий термін окупності інновацій, часті зміни чинного законодавства. Існує також ряд внутрішніх факторів, які стримують інноваційну діяльність певного підприємства. До них входять відсутність високої кваліфікації персоналу, складність контролю за витратами на інновації та відсутність внутрішньої гнучкості [7, с. 3].

Впровадження інновацій у регіонах повинно базуватися на дотриманні принципу ефективності. Отримання конкурентних переваг, тобто позитивного ефекту від впровадження інновацій, повинно перевищувати витрати, понесені на їх створення та реалізацію. Сталий розвиток бізнесу базується на економічних, екологічних та соціальних показниках діяльності підприємства. Його можна досягти шляхом розробки рішень у таких сферах, як стратегія, управління, контроль параметрів та документування результатів діяльності. Світовий досвід свідчить, що інноваційний розвиток сприяє всебічній підтримці регіональних суб'єктів господарювання у галузі інноваційної діяльності (особливо на початковому етапі їх формування), створенню умов для просування та впровадження інновацій, а також ряду приватних інноваційних проектів, кожен з яких здатний забезпечити технологічний прорив у відповідній галузі. Особливістю інноваційної діяльності сучасних підприємств є створення уніфікованих науково-технічних комплексів, які поєднують дослідження та виробництво в єдиний цикл "наука-виробництво", що відображає орієнтацію інноваційних розробок на потреби ринку, а також ви-

знання значного впливу ринкових факторів на стратегічний стан підприємства [7, с. 4].

Інновації впливають на структуру сучасної економіки та джерела її зростання. На економічне зростання особливо залежне від технологій загального призначення, такі як обчислювальна техніка, автомобілебудування та електроенергетика, які охоплюють багато галузей економіки та мають багато різних застосувань та побічних дій, а також ведуть до появи інших видів інновацій. Іноді конкуренція збільшує об'єм інновацій. Відкритість для співробітництва між бізнес-структурами у свою чергу є важливим рушієм інновацій. Фінансові ринки відіграють особливу роль в управлінні та розподілі ризиків інновацій, але, як правило, надають перевагу короткостроковим інвестиціям. Добре розроблені фінансові інструменти можуть сприяти розвитку інновацій, надаючи стимули для довгострокових інвестицій, або розподіляючи капітал та дозволяючи розділити ризики, пов'язані з інноваціями, серед декількох учасників. Тип інновацій, що впроваджуються, залежать від розміру підприємства: більші, як правило, мають більш поступовий прогрес, тоді як менші дещо частіше здійснюють прорив на ринку. Оскільки обидва типи підприємств мають переваги в різних умовах і стикаються з різними видами обмежень, інноваційна стратегія не повинна зосереджуватися лише на одному типі або розмірі фірми.

Варто зазначити, що патенти є також важливим інструментом стимулювання бізнесменів до інновацій, але вони одночасно обмежують розповсюдження знань. З одного боку, патентні права забезпечують тимчасову монополію та дозволяють ліцензування, щоб подолати ринкову проблему передачі знань. З іншого боку, патенти заважають інноваціям, збільшуючи транзакційні витрати на розповсюдження знань та передачу технологій, стримуючи деякі інші нововведення, які можуть базуватися на певних технологіях, та заважати товарному ринку через монопольне ціноутворення. Ефективна патентна система забезпечує баланс між конкуруючими вимогами прав приватної власності та відкритістю. У Великобританії та США усе частіше очікується, що університети будуть працювати з приватними фірмами, патентуючи і навіть комерціалізуючи відкриття. Цей підхід веде до збільшення обсягів інноваційної діяльності (наприклад, патентів) та зростання інновацій у короткостроковій перспективі [8, с. 18—20].

У нових інноваційних моделях учасники співпрацюють, щоб перетворити нову ідею на потенційно успішний продукт або послугу. Компанії все частіше впроваджують інновації за допомогою клієнтів, постачальників, університетів, конкурентів, державних дослідницьких центрів, користувачів продуктів, партнерів з розвитку, як державних, так і частково приватизованих науково-дослідних установ [9, с. 40].

Найбільше зовнішніх знань приходить від замовника, який відіграє все більш активну роль в інноваційному процесі. Залученість замовника на ранніх стадіях скорочує час виходу продукту на ринок, усуваючи труднощі цикли ітерацій та фази випробувань, перетворюючи клієнтів на "співвинахідників". Можна стверджувати, що на сьогоднішній день бракує літератури щодо управління ризиками у відкритих інноваційних проєктах, більше інформації зосереджено на висвітленні перешкод для підприємств, що заважають наблизитися до відкритих інновацій, а не на описі ризиків, що супроводжують такі

механізми співпраці. Відкритість викликає декілька питань щодо прав власності та того, як цією взаємодією можна керувати в межах існуючих організацій [9, с. 41].

Існують фактори, що мотивують компанії розпочати відкрите партнерство: зменшення витрат, отримання знань, розподіл ризиків та наявність ресурсів. Застосування знань, що отримуються від споживачів, постачальників, навчальних закладів, створюють підґрунтя до розвитку інтелектуального капіталу. Розвиваючи спільну співпрацю на ринку, фірми можуть отримати доступ до більшого обсягу та більш різноманітної структури ресурсів. Відкриті інновації збільшують фонд знань компанії та сприяють збільшенню потенціалу для досягнення кращих позицій на ринку. Фірми стають більш гнучкішими у залученні зовнішніх партнерів до інноваційного процесу, розширюючи свої інвестиції у науковий прогрес, щоб знати про нові ідеї, котрі виводяться на ринок. Набуття знань може також пришвидшити організаційне навчання фірми як частину їх стратегічних процесів з розвитку внутрішніх можливостей та інтеграції зовнішніх ноу-хау [9, с. 42]. Хоча відкрита інноваційна стратегія націлена на зменшення ризику, створеного інноваційним процесом, вона також може спричинити збільшення ризику, пов'язаного зі співпрацею між різними партнерами. Однак існує недостатня кількість досліджень щодо вартості та перешкод, детермінованих відкритими інноваціями. Література щодо дослідження відкритих інновацій показує, що головною перевагою для фірм, які вступають у проєкти співпраці з інноваційними цілями, є розподіл ризиків. Відкрита інноваційна стратегія спрямована на зменшення ризику, властивого інноваційному процесу, але в той же час вона може збільшити ризик, властивий співпраці з різними партнерами [9, с. 43].

Існують спроби пояснити соціальні та інституційні умови регіональної конкурентоспроможності використовуючи такі поняття як "регіон навчання", "інноваційне середовище", "промисловий район", "місцева продуктивна система". По-перше, вони дозволяють описати взаємодію між різними акторами, а також власне інноваційний процес, зокрема інтеракції між користувачами та виробниками, між бізнесом та широкою дослідницькою спільнотою. По-друге, використання цих термінів підкреслює роль інституцій та наскільки інноваційні процеси інституційно вбудовані у виробничу систему.

Поняття регіональних інноваційних систем не має загальноприйнятого визначення, але зазвичай розуміється як сукупність взаємодіючих приватних та суспільних інтересів, формальних інститутів тощо. Така економічна підсистема включає у себе організації, котрі функціонують згідно з організаційними та інституційними механізмами та відносно, що сприяють формуванню, використанню та розповсюдженню знань. Основний аргумент на користь цієї концепції полягає у тому, що набір економічних акторів створює системний ефект, котрий заохочує підприємства у регіоні розвивати певні форми капіталу. Інноваційні соціальні відносини, норми, цінності та певні взаємодії всередині спільноти з метою зміцнення регіональних інноваційних можливостей та конкурентоспроможності [10, с. 2—3].

Інновації виникають у інституційному, політичному та соціальному середовищі. Регіон є місцем активної економічної взаємодії та обміну інноваціями. Ці аргументи на користь важливості інновацій для регіональної політики ґрунтуються на розумінні інновацій як обміну інноваційними

можливостями між різними географічними частинами світу. Зазначений процес підтримується регіональними спільнотами, котрі мають спільні бази знань (особливо виробничих). Стіяка конкурентна перевага у світовій економіці частіше є у значній мірі вираженням економічної могутності певної місцевості. Вона у свою чергу виникає внаслідок концентрації вузькоспеціалізованих навичок та знань, установ, пов'язаних між собою бізнес-структур у якомусь регіоні. Крім цього, інновації можна розглядати як механізм вбудований у суспільні відносини. Ці соціальні відносини розвиваються з плином часу за культурно обумовленими лініями. Регіональний контекст формується набором правил, конвенцій та норм, які прописують поведінкові ролі та форми економічних взаємовідносин. Ці правила походять від економічних та соціокультурних факторів, таких як рутина, спільні цінності, довіра, котрі сприяють локалізованій взаємодії та взаєморозумінню у процесі передачі інформації та обміну знаннями. Таким чином інновації виступають у регіональній економіці, множиною або комплексом соціальних мереж, переважно неформальних суспільних відносин на обмеженій географічній території. Існування соціального капіталу та високого рівня довіри допомагають подолати ризики або зменшити їх для підприємств у тісно пов'язаних мережах шляхом підтримки стабільних відносин обміну між ними [10, с. 5—8].

ВИСНОВКИ

Таким чином, впровадження та розповсюдження інновацій у регіональній економіці уявляється нам досить складним, багатограним та суперечливим процесом. Здавалося б, обережність і контроль повинні посилювати економіку, дозволяючи концентрувати кошти і не допускаючи їх необережного використання. Але як доводить наш аналіз, довіра є важливим елементом соціального капіталу: використовуючи довіру як ресурс, люди можуть налагоджувати співпрацю один з одним, не побоюючись потрапити в соціальну пастку — ситуацію, коли недовіра не дозволяє рухатися вперед. Наявність високого рівня довіри дозволяє зменшити ризики впровадження інновацій на регіональному рівні. Очевидно, щоб потенціал інноваційного розвитку регіонів був задіяний повніше, може знадобитися підвищення ролі організацій, котрі спроможні створювати комерційно привабливі технології, пришвидшувати структурну трансформацію української економіки, у тому числі за рахунок нарощування інвестицій, зростання зайнятості у малому та середньому бізнесі, вдосконалення інструментів державної політики підтримки інновацій.

Література:

1. Латкіна С.А., Мешкова-Кравченко Н.В. Підприємницькі ризики в інноваційній діяльності підприємства. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 3-2. С. 26—29.
2. Лексин Р.І. Гук О.В. Особливості формування стратегії інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. 2016. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22432/1/2_6_Lieksin.pdf (Дата звернення: 03.07.2021).
3. Бойко К.К. Теоретичні основи механізму інноваційного розвитку підприємств регіону. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. Вип. 2 (1). С. 14—18.
4. Білинська У. Проблеми оцінювання ризиків в інноваційному процесі. Галицький економічний вісник. 2013. Вип. 1 (40). С. 131—137.

5. Фіщенко О.М., Халаїмова А.В. Особливості оцінювання інноваційних ризиків. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 4 (2). С. 52—57.

6. Jimme A. Keizer, Johannes I.M. Halman. Risks in major innovation projects, a multiple case study within a world's leading company in the fast moving consumer goods. 2009. pp. 499—517.

7. Zalitzko V. Development of innovative-active enterprises of Ukraine: modern status and forecast. 2019. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/11.pdf (Дата звернення: 04.07.2021).

8. Innovation: managing risk, not avoiding it — evidence and case studies. Annual Report of the Government Chief Scientific Adviser 2014. 172 p.

9. E. Coras A. Tantau. Open innovation — the good, the bad, the uncertainties. USV Annals of Economics and Public Administration. 2014. pp. 38—47.

10. Technology and innovation report 2021. Catching Technological Waves: Innovation with Equity. UNCTAD. 2021. 170 p.

11. D. Doloreux, S. Parto. Regional innovation systems: a critical review. ERS Conference Papers. 2004. 26 p.

References:

1. Latkina, S.A. and Mieshkova-Kravchenko, N.V. (2018), "Entrepreneurial risks in the innovation activity of the enterprise", *Biznes-navigator*, vol. 3-2, pp. 26—29.
2. Lieksin, R. I. and Huk, O. V. (2016), "Peculiarities of formation of innovative development of domestic enterprises", [Online], available at: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22432/1/2_6_Lieksin.pdf (Accessed 3 July, 2021).
3. Boiko, K. K. (2013), "Theoretical bases of the innovative development mechanism of the region enterprises", *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, vol. 2 (1), pp. 14—18.
4. Bilynska, U. (2013), "Problems of risk assessment in innovation process", *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 1 (40), pp. 131—137.
5. Fishchenko, O. M. and Halaimova, A. V. (2011), "Features of innovation risk assessment", *Marketing i menedzhment innovatsii*, vol. 4 (2), pp. 52—57.
6. Keizer, J. A. and Halman, J. I.M. (2009), "Risks in major innovation projects, a multiple case study within a world's leading company in the fast moving consumer goods", *International Journal of Technology Management*, vol. 48 (4), pp. 499—517.
7. Zalitzko, V. (2019), "Development of innovative-active enterprises of Ukraine: modern status and forecast", [Online], available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/11.pdf (Accessed 4 July, 2021).
8. The Government Office for Science (2014), "Innovation: managing risk, not avoiding it — evidence and case studies", *Annual Report of the Government Chief Scientific Adviser*, London, UK.
9. Coras, E. and Tantau, A. (2014), "Open innovation — the good, the bad, the uncertainties", *USV Annals of Economics and Public Administration*, pp. 38—47.
10. UNCTAD (2021), *Technology and innovation report 2021. Catching Technological Waves: Innovation with Equity*, UNCTAD, Geneva, Switzerland.
11. Doloreux, D. and Parto, S. (2004), "Regional innovation systems: a critical review", *ERSA Conference Papers*, 26 p. *Стаття надійшла до редакції 23.09.2021 р.*